

16.2.2022

EOAK/427/2022

Sisäministeriö

PL 26

00023 VALTIONEUVOSTO

kirjaamo.sm@gov.sec.fi

Viite: Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Sisäministeriössä on valmisteltu viitekohdassa mainittu luonnos hallituksen esitykseksi. Kyseessä on jatkoa hallituksen esitykselle (HE 162/2021 vp). Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annettua lakia, ulkomaalaislakia ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka antavat mahdollisuuden kasvattaa säilöönottokapasiteettia normaaliajan häiriötilanteissa nykyistä nopeammin. Esityksessä ehdotetaan, että laajamittaisen maahantulon tilanteessa voitaisiin valtion säilöönottoyksikössä käyttää tilapäisesti muuta kuin virkasuhteista henkilöstöä avustamaan ohjaus- ja valvontatehtävien hoitamisessa. Sääntelyllä pyritään turvaamaan säilöönottojärjestelmän toimintakykyä ja vastaamaan säilöönoton tarpeen mahdolliseen lisääntymiseen. Tavoitteena on varmistaa, että säilöön otetut voidaan myös laajamittaisen maahantulon tilanteessa sijoittaa tähän tarkoitukseen suunniteltuihin tiloihin ja yksiköihin, joissa on asianmukaisesti koulutettu henkilöstö.

Kansalliseen lainsäädäntöön ehdotetaan tehtäväksi tarvittavat muutokset, jotta Euroopan unionin turvapaikkaviraston (EUAA) apuun voidaan turvautua. Sääntelyn taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan unionin turvapaikkaviraston perustamisesta.

Kiinnitin edellisessä lausunnossani (19.8.2021, EOAK 4536/2021) huomiota siihen, että perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallinto- tehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Nyt kyseessä olevassa uudessa esitysluonnoksessa ehdotetaan, että laajamittaisen maahantulon tilanteessa voitaisiin valtion säilöönottoyksikössä käyttää tilapäisesti muuta kuin virkasuhteista henkilöstöä avustamaan ohjaus- ja valvontatehtävien hoitamisessa. Ehdotuksen mukaan Maahanmuuttovirastolle annettaisiin valtuus sopia yksityisen toimijan tai henkilön kanssa ohjaus- ja valvontatehtävien hoitamisesta avustamisesta. Tämä voisi olla esimerkiksi turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija, jonka palveluksessa olevien käyttämisestä voitaisiin sopia, tai työvoimaa välittävä henkilöstöpalveluyritys. Kysymys olisi siis säilöönottoyksikön omaan henkilöstöön nähden ulkopuolisesta yksityisestä toimijasta tai henkilöstä.

Ehdotuksen mukaan ohjaus- ja valvontatehtäviä hoitavan muun kuin virkasuhteisen henkilöstön toimivaltuudet säädettäisiin samaksi kuin mikä laissa säädetään virkasuhteiselle henkilöstölle, ainoastaan lukuun ottamatta säilölain 22 a §:ssä tarkoitetusta erityistarkastuksesta päättämisestä. Ehdotuksen mukaan tarkoitus olisi, että mitä on säädetty virkasuhteisen ohjaus- ja valvontatehtäviä hoitavan virkamiehen tehtäväksi tai toimivaltuudeksi soveltuisi kaikilta osin myös muuhun kuin virkasuhteiseen ohjaajaan, sillä ”tehtävien hoitamista on vaikea järjestellä siten, että osa toimivaltuuksista olisi vain virkamiehillä”. Muulla kuin virkasuhteisella ohjaus- ja valvontahenkilöllä eli yksityisellä toimijalla tai henkilöllä olisi jopa sama säilölain 35 §:n mukainen oikeus käyttää voimakeinoja ja voimankäyttövälineitä kuin säilöönottoyksikön virkasuhteisella henkilöstöllä.

Käsitykseni mukaan lakiehdotuksessa tarkoitetulle yksityiselle toimijalle annettavat tehtävät ja toimivaltuudet sisältävät sellaista merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka perustuslain 124 §:n mukaan voidaan antaa vain viranomaiselle. Mielestäni tätä ei muuta se, että yksityisen toimijan selitetään toimivan avustavassa roolissa säilöönottoyksikön virkamiesjohdon välittömän johdon, ohjauksen ja valvonnan alaisena.

Pidän välttämättömänä, että mahdollisesti annettavasta hallituksen esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos

Jari Pirjola

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.